

8 februarie 2019

**APEL PUBLIC
CU PRIVIRE LA VOTUL ÎN BAZA ACTELOR DE IDENTITATE EXPIRATE
LA ALEGERILE PARLAMENTARE DIN 24 FEBRUARIE 2019**

Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte solicită Comisiei Electorale Centrale să adopte și să publice în cel mai scurt timp o hotărâre prin care să permită cetățenilor Republicii Moldova, deținători ai actelor de identitate expirate, indiferent de locul unde aceștia vor vota, să voteze în baza actelor de identitate expirate la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, atât timp cât actul de identitate permite identificarea persoanei.

Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte își exprimă regretul cu privire la [decizia Curții Constituționale din 14 ianuarie 2019](#), care a ratat ocazia de a stabili condiții egale de vot pentru toți cetățenii Republicii Moldova, indiferent de locul aflării lor. În același timp, considerăm că această decizie nu constituie un impediment legal pentru Comisia Electorală Centrală (CEC) de a continua practica sa din anii precedenți și a emite o hotărâre pentru a permite cetățenilor, indiferent de locul aflării acestora, să voteze în baza actelor de identitate expirate la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019.

Hotărârea CEC de a permite cetățenilor să voteze în baza actelor expirate este imperios necesară pentru asigurarea efectivă a dreptului de vot și coerența cu practicile anterioare ale CEC la alegerile parlamentare din 2010 și 2014 și alegerile prezidențiale din 2016. Practica CEC de a permite votul în baza actelor expirate este legală, fiind menținută și confirmată prin [decizia Curții Supreme de Justiție \(CSJ\) din 28 noiembrie 2014](#). Experiența anterioară a creat o expectanță legitimă a cetățenilor că la alegerile parlamentare din 2019 CEC din nou va permite votul în baza actelor de identitate expirate și, respectiv, nu au luat măsuri din timp pentru a reînnoi actele. Pe de altă parte, Guvernul și CEC nu au desfășurat campanii ample de informare din timp cu privire la intenția de a schimba practica respectivă.

Hotărârea CEC prin care se va permite votul cetățenilor în baza actelor de identitate expirate va preveni lipsirea nejustificată de dreptul la vot a unui număr semnificativ de persoane, privarea de vot a cărora ar putea influența semnificativ rezultatele alegerilor. Spre exemplu, conform hotărârilor CEC prin care s-a permis votul în baza actelor exprimate la alegerile parlamentare din 2014 și prezidențiale din 2016, în octombrie 2016 erau 409,791 cetățeni ai Republicii Moldova cu pașapoarte cu termenul de valabilitate expirat și în noiembrie 2014 - circa 155,232 cetățeni cu buletine de identitate și 241,746 cetățeni cu pașapoarte cu termenul de valabilitate expirat. În 2019 s-ar putea să fie și mai mulți, așa cum în 2016 erau mai mulți decât în 2014.

Votul în baza actelor expirate va facilita exercitarea dreptului de vot. Aceasta nu prezintă un pericol de fraudare sau denaturare a alegerilor deoarece, în cadrul procesului de vot, identificarea cetățeanului cu drept de vot se face prin verificarea în Registrul de stat al alegătorilor, destinat colectării, stocării, actualizării și analizei informației despre cetățenii Republicii Moldova, inclusiv despre cei din străinătate, care au atins vârsta de 18 ani și nu au interdicții legale de a alege ([art. 42 Cod Electoral](#)). Registrul de stat al alegătorilor constituie unica sursă oficială despre datele cu caracter personal ale cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot și se actualizează zilnic automat (pct. 5 și 18 din [Regulamentul cu privire la Registrul de stat al alegătorilor](#), aprobat prin hotărârea CEC nr. 2974 din 19 noiembrie 2014).

Argumente adiționale sunt prezentate în anexa la apel. Contăm pe răspunsul și acțiunea promptă a Comisiei Electorale Centrale.

Notă de argumentare a apelului public al Coaliției pentru Alegeri Libere și Corecte cu privire la votul la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019 în baza actelor de identitate expirate, din 8 februarie 2019

Coaliția pentru Alegeri Libere și Corecte solicită Comisiei Electorale Centrale (CEC) să adopte și să publice în cel mai scurt timp o hotărâre prin care să permită cetățenilor Republicii Moldova, deținători ai actelor de identitate expirate, indiferent de locul unde aceștia vor vota, să voteze în baza actelor de identitate expirate la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, atât timp cât actul de identitate permite identificarea persoanei. Solicitarea se bazează pe următoarele argumente.

Prin [decizia Curții Constituționale din 14 ianuarie 2019](#) a fost declarată inadmisibilă sesizarea Avocatului Poporului cu privire la două aspecte: limitarea votului cetățenilor de peste hotare doar în baza pașaportului pentru intrare – ieșire din țară sau a livretului de marinar (limitare expresă prevăzută de art. 58 alin. (3) c) din Codul Electoral) și cadrul legal vag cu privire la posibilitatea de vot în baza actelor de identitate expirate (o prevedere legală expresă cu privire la cerința de valabilitate a actelor în baza cărora pot vota cetățenii Republicii Moldova nu există).

Prima problemă ridicată în sesizare se referă la *votul cetățenilor de peste hotare doar în baza pașaportului pentru intrare – ieșire din țară sau a livretului de marinar* – această cerință este inclusă în art. 58 alin. (3) c) din Codul Electoral. În sesizarea Avocatului Poporului s-a invocat faptul că această cerință instituie un tratament diferențiat nejustificat față de cetățenii care votează în secțiile de votare în afara țării, deoarece aceștia nu pot vota în baza buletinului de identitate sau a buletinului de identitate provizoriu, așa cum pot vota cetățenii care votează în Republica Moldova. Cu regret, Curtea Constituțională a examinat superficial această problemă, aducând un singur argument pentru menținerea tratamentului diferențiat și anume faptul că termenul de valabilitate al pașaportului este de 10 ani și cetățenii aflați peste hotare au timp să-și perfecțeze actele, având în vedere periodicitatea previzibilă a alegerilor o dată la patru ani. Curtea totuși nu a explicat de ce nu constituie tratament diferențiat stabilirea în lege a diferitor acte de identitate în funcție de locul unde votează cetățeanul, având în vedere faptul că termenul de valabilitate al unui pașaport și al unui buletin de identitate este diferit. De asemenea, Curtea Constituțională nu a combătut în genere principalul argument invocat, că buletinul de identitate, potrivit legii, poate fi folosit peste hotare, iar acesta permite identificarea alegătorului exact ca și pașaportul, iar sistemul electronic de evidență al alegătorilor face practic imposibilă votarea multiplă a aceleiași persoane.

A doua problemă invocată de Avocatul Poporului ține de *valabilitatea actelor în baza cărora cetățenii pot vota*. În sesizare s-a solicitat decizia Curții Constituționale cu privire la conținutul art. 58 alin. (3) Codul Electoral „în măsura în care acesta interzice votarea în baza buletinelor de identitate sau a pașapoartelor cu termenul de valabilitate expirat, însă care permit identificarea alegătorului în Registrul de Stat al Alegătorilor”. E important de accentuat prevederile Codului Electoral nu includ cuvântul „valabil” în art. 58 alin. (3) care enumeră actele în baza cărora alegătorii pot vota. Autorul sesizării a solicitat Curții Constituționale să se pronunțe asupra constituționalității art. 58 alin. (3) „în măsura în care acesta interzice votarea în baza buletinelor de identitate sau a pașapoartelor cu termenul de valabilitate expirat”. Respectiv, Curtea Constituțională urma să se pronunțe dacă art. 58 alin. (3) interzice votarea în baza actelor expirate. Curtea Constituțională, spre regret, nu a analizat acest lucru, ci a purces direct la analiza faptului dacă cerința valabilității actelor este sau nu constituțională, lăsând cititorul să prezume că valabilitatea actelor este o cerință impusă de Codul Electoral. Mai mult, Curtea s-a referit ulterior exclusiv la valabilitatea pașapoartelor, omițând din analiză valabilitatea buletinelor. Or, sesizarea s-a referit la valabilitatea actelor de identitate, nu

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

www.alegeliber.md

la valabilitatea pașapoartelor. În analiza sa cu privire la presupusa cerință de valabilitate a pașapoartelor, Curtea a pus accentul exclusiv pe proporționalitatea acestei cerințe din perspectiva statului pentru a menține legătura cetățenilor aflați peste hotare cu statul, pentru prevenirea fraudării votului peste hotarele țării și previzibilitatea periodicității alegerilor, respectiv "ușurința" cu care cetățenii de peste hotare pot din timp să-și planifice să-și prelungească sau schimbe pașapoartele.

Spre regret, Curtea Constituțională nu a luat în calcul practica constantă a Comisiei Electorale Centrale care a permis votul în baza actelor expirate cel puțin la alegerile parlamentare anticipate din 2010 ([Hotărârea CEC nr. 3817 din 12.11.2010](#)), alegerile parlamentare din 2014 ([Hotărârea CEC nr. 2954 din 18.11.2014](#)) și alegerile prezidențiale din 2016 ([Hotărârea CEC nr. 390 din 14.10.2016](#), cu privire la cetățenii de peste hotare doar).

De asemenea, Curtea Constituțională nu a luat în calcul [decizia Curții Supreme de Justiție \(CSJ\) din 28 noiembrie 2014](#), care a menținut hotărârea CEC cu privire la votul în baza actelor expirate la alegerile parlamentare din 2014. În decizia respectivă, CSJ, analizând cadrul legal a constatat expres că „*condiția de deținerea actelor de identitate valabile nu se regăsește printre excepțiile de privire de dreptul de vot.*” Referitor la lista actelor prevăzute de art. 58 alin. (3) al Codului Electoral, CSJ a concluzionat că „*prevederile acesteia descriu, în mod expres, lista actelor de identitate în baza cărora urmează să-și exercite dreptul la vot cetățenii, fără însă a conține careva reglementări-interdicții referitoare la valabilitatea acestor acte de identitate.*” CSJ a mai concluzionat că „*buletinul de identitate și pașaportul cetățeanului Republicii Moldova reprezintă acte de identitate din sistemul național de pașapoarte care se eliberează pentru întrebuințare pe teritoriul republicii și peste hotarele ei. Expirarea termenului de valabilitate al acestora nu înseamnă că titularul actului de identitate nu poate fi identificat ca persoană/cetățean, ci doar faptul că nu îl va putea întrebuința în anumite raporturi interzise expres de legislația în vigoare. Din aceste considerente se reține că prevederile art. 53 alin. (3) din Codul electoral nu reglementează în mod expres obligativitatea prezentării la votare a actelor de identitate cu termen de valabilitate neexpirat, ci doar le enumeră și stabilește anumite elemente pe care trebuie să le conțină aceste acte, și anume mențiunea privind domiciliul sau reședința alegătorului pe teritoriul secției de votare, numărul de identificare de stat al persoanei fizice (IDNP), cetățenia Republicii Moldova etc.*”

În ceea ce privește posibilitatea fraudării votului dacă se votează în baza actelor expirate, CSJ în 2014 a reținut că „*reglementări prin care s-a permis votul în baza actelor de identitate cu termen de valabilitate expirat s-au aplicat și în alegerile anterioare, iar Comisia (CEC) nu a fost sesizată despre cazuri de vot multiplu sau falsificare a rezultatului alegerilor ca urmare a participării la votare cu acte de identitate cu termen de valabilitate expirat.*” Nici observatorii naționali, nici cei internaționali nu au semnalat încălcări în legătură cu votul multiplu sau alte încălcări legate de votul în baza actelor expirate, nici la alegerile parlamentare din 2014, nici la cele prezidențiale din 2016. Respectiv, nu este clar în baza cărora noi fapte Curtea Constituțională, în ianuarie 2019, a ajuns la concluzia că votul doar în baza actelor de identitate valabile este o condiție necesară pentru a preveni fraudarea votului.

În concluzie:

- în decizia din 14 ianuarie 2019, Curtea Constituțională nu s-a referit la faptul dacă art. 58 alin. (3) cere sau nu valabilitatea actelor de identitate în baza cărora cetățenii pot vota;
- decizia Curții Supreme de Justiție din 28 noiembrie 2014 expres a reținut că valabilitatea actelor în baza cărora cetățenii pot vota nu este o condiție prevăzută de Codul electoral și condiția de deținere a actelor de identitate valabile nu se regăsește printre excepțiile de privire de dreptul de vot;

coaliția civică
pentru alegeri libere și corecte

www.alegeliber.md

- conform principiul puterii lucrului judecat, decizia Curții Supreme de Justiție, care este definitivă și irevocabilă, este aplicabilă până nu s-a stabilit un precedent judiciar nou de CSJ;
- practica precedentă a CEC-ului de la alegerile parlamentare din 2010 și 2014 și alegerile prezidențiale din 2016 de a permite cetățenilor de a vota în baza actelor expirate a creat o expectanță legitimă a cetățenilor că la alegerile parlamentare din 2019 CEC din nou va permite votul în baza actelor de identitate expirate și, respectiv, nu au luat măsuri din timp pentru a reînnoi actele, iar, pe de altă parte, Guvernul și CEC nu au desfășurat campanii ample de informare din timp cu privire la intenția de a schimba practica respectivă;
- numărul cetățenilor Republicii Moldova cu acte expirate reprezintă este impunător, privarea de vot a cărora ar putea influența semnificativ rezultatele alegerilor. Și anume, date oficiale conform hotărârilor CEC din 2014 și 2016, citate mai sus, arată următoarele: în octombrie 2016 erau 409,791 cetățeni, deținători ai pașaportului cetățeanului Republicii Moldova cu termen de valabilitate expirat; în noiembrie 2014 erau circa 155,232 cetățeni, deținători ai buletinului de identitate cu termen de valabilitate expirat și 241,746 cetățeni, deținători ai pașaportului cu termenul de valabilitate expirat. Cifrele arată o creștere a numărului cetățenilor cu pașapoarte expirate în 2016 comparativ cu 2014, ceea ce sugerează că în 2019 ar putea fi și mai mulți cetățeni cu pașapoarte expirate;
- în cadrul procesului de vot, identificarea cetățeanului cu drept de vot se face prin verificarea în Registrul de stat al alegătorilor, care reprezintă sistem informațional unic integrat de evidență a alegătorilor din Republica Moldova, realizat în baza Registrului de stat al populației, destinat colectării, stocării, actualizării și analizei informației despre cetățenii Republicii Moldova, inclusiv despre cei din străinătate, care au atins vârsta de 18 ani și nu au interdicții legale de a alege ([art. 42 Cod Electoral](#)). Registrul de stat al alegătorilor constituie unica sursă oficială despre datele cu caracter personal ale cetățenilor Republicii Moldova cu drept de vot și se actualizează zilnic automat prin intermediul modulului de import al datelor din Registrul de Stat al Populației (pct. 5 și 18 din [Regulamentul cu privire la Registrul de stat al alegătorilor](#), aprobat prin hotărârea CEC nr. 2974 din 19 noiembrie 2014). Respectiv, procesul de votare nu poate fi denaturat sau fraudat prin prezentarea actelor de identitate ale alegătorilor cu termen de valabilitate expirat.

În lumina celor de mai sus, CEC are toate temeiurile legale să adopte și să publice în cel mai scurt timp o hotărâre prin care să permită cetățenilor Republicii Moldova, deținători ai actelor de identitate expirate, indiferent de locul unde aceștia vor vota, să voteze în baza actelor de identitate expirate la alegerile parlamentare din 24 februarie 2019, atât timp cât actul de identitate permite identificarea persoanei.